CEVAT ÖZKAYA BİR DOSTUN, BİR YOLDAŞIN ARDINDAN

TEMEL HAZIROĞLU

İnsanın yarım asırlık bir yol arkadaşını, candan bir dostunu kaybetmesi zordur; hele onu anlatabilmesi bundan da zordur. Yürekteki acıyı, yaşanan hüznü kelimelere dökmek neredeyse imkânsızdır. Cevat Özkaya, erken aramızdan ayrılan bir öncü, milletin derdiyle dertlenen, sürekli entelektüel arayış içinde olan bir aydındı. Onun ardından yazmak, yalnızca bir insanı anlatmak değil, aynı zamanda ortak bir geçmişi, mücadeleyi ve yarım kalan umutları hatırlamaktır.

Cevat Özkaya ile üniversite yıllarından itibaren arkadaştık. Önce Mücadele Birliği, ardından AKV bünyesinde birlikte yoğun çalışmalar unutulacak gibi değil. Daha sonraki yıllarda da iki hür ve bağımsız aydın olarak ülkemizin içinde bulunduğu yozlaşma ve çözülme sürecini aşmak için fikir alışverişinde bulunduk. Aynı kaygıları taşıyor, benzer arayışlara yöneliyorduk. Cevat, samimiyeti, mütevazılığı, kardeşliği ve zarafetiyle her zaman itidalli, ilkeli ve tutarlı bir şahsiyet olarak öne çıkıyordu.

Cevat, dost canlısı olduğu kadar arkadaşlarını fikren besleyen biriydi. Bir kitap ya da dikkatini çeken bir yazarla karşılaştığında o yumuşak ve sıcak sesiyle: "Reis, reis, bak ne buldum! Tam da senin dediğin şeylere yakın duruyor." der, ardından bulduğu eseri heyecanla anlatmaya başlardı. Yılların dostluğu ve Karadenizli bir Temel olmanın neşesiyle, birçok arkadaşımız gibi o da bana çoğu zaman "reis" diye hitap ederdi.

Onun vefatıyla yalnızca bir dostumuzu, birlikte yola çıktığımız, omuz omuza mücadele ettiğimiz, aynı dava uğruna ölümü bile göze aldığımız bir yoldaşı kaybettik. Yoldaşlığın gerektirdiği fedakârlıkları, meşakkatleri, düşüşleri ve yeniden ayağa kalkışları birlikte yaşadık. Bu yüzden Cevat'ın ardından duyduğum acı, kişisel bir kaybın çok ötesindedir.

Cevat canlı, samimi ve nezaket yüklü bir insandı. İçinde bulunduğumuz camiada pek sık rastlanılmayan bir beyefendi tavrı vardı. Gözlerinin içiyle güler, her gülüşünde karşınızda daha güzel, daha yakışıklı bir adam belirirdi. Yumuşak, sevecen ve son derece hoş görülüydü. Ancak genel gidişatta bir yanlışlık gördüğünde eleştirmekten kaçınmazdı. Kaşlarını hafifçe çatar, keskin bakışlarıyla itirazını dile getirirdi. Bazen eleştirdiği insanlara bile "Oğlum!" diye diye seslenir, onları incitmeden uyarmaya ve korumaya çalışırdı.

Mücadelesi güçlü ve kendisi dayanıklıydı. Her koşulda mücadele hâlindeydi; fakat onun kavgası gösterişten ve rolden uzaktı. Cevat'ı her gördüğünüzde yarım kalmış bir işi tamamlamak için uğraşan, adanmış bir dava adamıyla karşılaşırdınız. Güncel siyaseti ön plana çıkarmasa da gerçek siyasetin zeminini aramaktan vazgeçmezdi. Politik bilinci, düşünceyi, kültürü ve yapıcı projeleri esas alır; etkili adımlarla mesafe almaya çalışırdı. İnsanların fikir danıştığı kanaat önderlerinden biriydi.

Makam ve mevki, para ve kariyer onun için belirleyici değildi. Dünya nimetlerine gereğinden fazla prim vermenin insanı düşüreceği durumların farkındaydı. Ölçülü ve kanaatkâr bir hayat sürüyordu. Onu her gördüğümde 1970'lerde Kabataş Erkek Lisesi'nde okuyan gençlik hâlimi hatırlar, içimdeki liseli devrimci damarların yeniden kabardığını hissederdim.

Genç yaşta katıldığı, daha sonra ayrılmak zorunda kaldığı Mücadele Birliği teşkilatından söz etmeyi pek sevmezdi. Geçmişi arkada bırakan

ve yoluna devam eden bir dava adamı gibi davranırdı. Ancak konu açıldığında ondaki o sıcak yüzü birden durgunlaşır, ortam hüzünlenirdi. Karşınızda, bir çocuğun safiyetiyle üzülen, sanki oyuncağını kaybetmiş bir insan bulurdunuz. Bu sessizlik, geçmişin onun için bütünüyle kapanmış bir defter olmadığını gösterirdi.

Kitaplarla, dergilerle ve yayın dünyasıyla yoğun biçimde ilgilenmesine rağmen kendisi pek yazmazdı. Kitap okumaya adeta tutkun olan Cevat, konuşmayı, meseleyi etraflıca tartışmayı ve düşünceleri derinleştirmeyi daha çok severdi. Yazmakta zorlandığını açık yüreklilikle söyler, buna rağmen yazmayı ve yazmak isteyenleri teşvik ederdi. Dertli bir insanla karşılaştığında heyecanlanır, fikirlerini peş peşe sıralardı. İnsanların meseleleriyle ilgilenmeyi, onlara dokunmayı severdi. Zihninde, mutlaka okuyun diyeceği kitaplar taşır; okuduğunuz bir eseri kendisiyle paylaştığınızda o kitap hakkında mutlaka bir değerlendirme yapardı.

Ülkemizde ve dünyada olup bitenleri yakından takip eder, gelişmeler üzerine düşünmekten ve tartışmaktan zevk alırdı. Her görüşmemizde geleceğe ilişkin bir öngörüsüyle karşılaşırdık. Pınar Yayınları vasıtasıyla Türkiye'deki düşünce ve kültür hayatına önemli katkılar sundu. Edward W. Said, Roger Garaudy, Wael Hallaq ve Taha Abdurrahman gibi düşünürlerin eserlerinin okurla buluşmasına katkı sağlayarak farklı düşünce ufuklarının açılmasına hizmet etti. Cevat'ın yayıncılığı, yalnızca kitap yayımlamak değil, düşüncenin önünü açmak ve okuyucuyu yeni arayışlarla buluşturmaktı.

YARIM KALAN ENTELEKTÜEL İKLİM

16 Ekim 2023 Pazartesi günü, uzun zamandır uğramadığım Cağaloğlu'ndaki Üretmen Han'ın yanındaki Defne Han'da bulunan Pınar Yayınları'na giderek Cevat'ı ziyaret ettim. Dostluğumuz eski olduğu kadar entelektüel bir derinliğe sahipti. Ben Mücadele Birliği içinde bulunmuş olsam da düşünce dünyamın temelinde, Kabataş Erkek Lisesi yıllarından itibaren Sezai Karakoç ve Diriliş geleneğine duyduğum yakınlık vardı. Son yıllarda Karakoç'u daha sık ziyaret ediyor, ondan istifade etmeye çalışıyordum.

O gün Cevat'la çay içip geçmişten bugüne uzanan uzun bir sohbet yaptık. Üniversite yıllarındaki devrimci düşüncelerimizin doğuşunu ve

Cevat Özkaya, Cağaloğlundaki Pınar Kitabevine uğrayan dostları ve okurlarıyla yakından ilgilenirdi.

arkadaşlarımızın bu fikirlere yönelttiği itirazını hatırladık. İlk yayımladıkları kitabın *İslâm Devrimi* olmasını da gülerek andık. 1979 İran İslâm Devrimi'nin bu tercih üzerindeki etkisini hâlâ düşünürüm.

Sohbetimizin asıl ağırlığını ise ülkemizin içine girdiği yozlaşma, çölleşme ve çürüme süreci oluşturuyordu. Bu tıkanıklığı aşmak adına yürüttüğümüz bir müzakerede, en temel ihtiyacımızın "entelektüel ve yaratıcı bir iklim oluşturmak" olduğunu söyledim. Cevat heyecanlandı. Böyle bir iklimin ancak bizim kuşağımızdan insanların öncülüğünde gelişebileceğini belirttiğimde gözleri parladı ve o tanıdık sıcaklığıyla şöyle dedi: "Reis, böyle bir çalışma başlatıyorsan beni hemen listeye yaz!" Bu söz, onun düşünce ve ortak mücadeleye duyduğu bağlılığı anlatmaya yeter. Ne yazık ki hayalini kurduğumuz, üzerine çokça konuşup tartıştığımız o entelektüel ve yaratıcı iklimi henüz tam anlamıyla oluşturamadık. Hayat, yeni düşünce insanlarını ve devrimci önderlerini beklemeye devam ediyor.

DOSTLUĞUN GÜNDELİK HALİ

8 Aralık 2023 Cumartesi günü Cevat'ın daveti üzerine, sevgili komşum Mustafa Kutlu abi ve arkadaşımız Mehmet Beyhan ile AKV'nin Fatih'teki merkezinde buluştuk. Cep telefonu kullanmayan ve ayaklarından biraz rahatsız olan sevgili komşum Mustafa Kutlu abiyle uzun bir süredir Hoca Ahmet Yesevi Camii çay

Pınar Yayınları yayın kurulu toplantısından. Cevat Özkaya, Mehmet Semih Özdemir (13 Şubat 2025)

ocağında çay içip sohbet ediyor, eski arkadaşlarımızı anıyorduk. Hatta isimleri gündeme gelince bazılarını doğrudan cep telefonuyla arayıp Mustafa abi ile görüştürüyordum. O da çok memnun oluyordu. Daha önce Cevat'ın adını andığımız bir sohbet sırasında Mustafa abi, onun Mücadele Birliği'nden ayrıldıktan sonra yanına geldiğini ve üzgün bir sesle, "Benim gibi bir adamı bile attılar Mustafa abi" dediğini anlatmıştı. Bunun üzerine Cevat'ı arayıp ikisini telefonda görüştürmüştüm. Görüşmeden ikisi de memnun kalmıştı.

Kahvaltıda Mustafa abi, "Ben yayın dünyasında yıllarca çalıştım ancak birçok kimseyi tanımıyormuşum, Temel abi herkesi tanıyor, kimi sorsam biliyor. Ben de ona takıldım, onun rehberliğinde böyle geziyorum. Sağ olsun Temel abi, Başakşehir'e taşındım ve onunla arkadaş oldum, onun sayesinde dünyayı tanıyorum," dedi. Cevat da "İyi yapıyorsun Mustafa abi, Temel zor adamdır ancak düşüncesi ve ufku geniştir, çok iyi bir arkadaş bulmuşsun," dedi. Ardından beni işaretleyerek "Biz eylem peşinde koşarken o düşünce üretirdi ve bunları sürekli tartışırdı. Hep ileri şeyler söylerdi. Aslında bugün de öyle yapıyor." diye ekledi. Cevat'ın bu sözleri, dostlarını destekleyen, onların güçlü yanlarını dile getiren inceliğinin bir örneğiydi.

Sohbetimize, üniversite yıllarımızdan tanıdığımız ve Mücadele Birliğinden abimiz olan Burhanettin Can abi katıldı. İTÜ'deki öğrencilik günlerimizi konuşurken devrimci İslâm düşüncesinin gelişimi gündeme geldi. Burhanettin abi, "Devrimci İslâm Birliği'ni ilk Temel kullanmıştır, bunu hep söyledik. O hep bizden öte düşünceler ileri sürerdi. Biz inkılap derdik, o devrim derdi. O kelimeyi solcular kullanırdı diye biz itiraz ederdik." dedi.

Vakıftan ayrılırken Cevat yanıma yaklaştı ve Mustafa Kutlu abiye arkadaşlık etmemden duyduğu memnuniyeti dile getirdi. Ve sıcak bir ses tonuyla "Mustafa abi çok iyi bir insandır, kendi grubundakilerin en kalitelilerindendir, sen çok iyi yapıyorsun, böyle güzel bir insana arkadaşlık ediyor, yoldaşlık yapıp gezdiriyorsun, sana bravo!" dedi. Bu küçük hatıra bile Cevat'ın insanları birbirine yaklaştıran, dostlukları önemseyen ve başkalarının iyiliğini içtenlikle takdir eden kişiliğini anlatmaya yeter.

FİKİR, VEFA VE SEZAİ KARAKOÇ

27 Kasım 2024 Çarşamba gününde AKV'nin dostluk buluşmasında yine bir araya geldik. İdris Turan İlter, Metin Alpaslan, Burhanettin Can, Şemsettin Özdemir ve Veli Şirin gibi ortak dostlarımızla eski günleri andık, İTÜ yıllarını konuştuk ve güncel politik gelişmeleri tartıştık. Cevat ile sohbet sırasında Sezai Karakoç ve Diriliş geleneği de gündeme geldi.

Ortak dostumuz Muharrem Balcı abi telefonla aramış ve bana "Senin bana hediye ettiğin *Sezai Karakoç ve Dirilişe Şahitliğim* adlı kitabını okuyorum, çok güzel!" demişti. "Bugüne kadar yazılan bütün çalışmalar parça parça, olayın bir boyutu ele alınmış, filin bir tarafı tutulmuş gibiydi. Sen bunu aşmış ve sistematik bir bütünlük içinde on dinamik ortaya koymuşsun. Bence olağanüstü bir iş yapmışsın, bravo!" diye sözlerini bağlamıştı. Daha sonra sosyal medya ve kendi gruplarında da şöyle bir mesaj paylaşmıştı: "Son aylarda okuduğum en iyi kitap. Web sayfama Sezai Karakoç hakkında yazılanları topluyor paylaşıyorum. Ancak bu kitap üstat hakkında ne söylenecekse hepsini söylemiş. Hararetle tavsiye ediyorum. Teşekkürler Temel kardeşim."

Bu sohbet esnasında bu değerlendirmeleri gündeme geldi. Cevat, "Muharrem abi zor bir adamdır ve pek beğenmez, seni beğenmiş!" dedi. Ardından, "Sen iyi bir şey yaptın, üstat Sezai Karakoç'a yakın durdun." diye ekledi. Sezai Karakoç'un bana sıcak yaklaşımını ve Diriliş düşüncesini nasıl yorumladığımı anlatınca Cevat, onun beni neden sevdiğine ilişkin kendi değerlendirmesini paylaştı: "Sezai Karakoç seni

niye seviyor biliyor musun? Düşünce adamları kendi fikirleri düzeylerine yakın buldukları insanları daha çok sever, onlarla ilgilenirler. Bir de sen fikrini açıkça söyleyen ve eleştirisini samimice yapan bir insansın. Üstat da bunu görüyor ve kendinin, fikirlerinin gerçekte nasıl göründüğünü önemseyen ve bunu öğrenmek isteyen düşünürler bu düzeydeki insanlara özel ilgi gösterirler. İşte Reis, üstat seni tam da bu yüzden sever ve kendine yakın bulur."

Cevat'ın sözleri benim için kıymetliydi. Çünkü o, yalnızca dostluk eden değil, dostunun düşünce dünyasını dikkatle izleyen ve gerektiğinde ona ayna tutan bir insandı.

25 Şubat 2025 Salı günü Trakya Üniversitesi'nde yaptığım "Sezai Karakoç: Bir Ustanın Doğuşu" adlı konuşma vesilesiyle gönderdiği mesajı da unutamıyorum: "Reis kolay gelsin. Hayırlı sonuçları olsun inşallah." Kısa, sıcak ve içten bu mesaj, yılların dostluğunun sade bir ifadesiydi.

SON GÜNLER VE VEDA

Cevat son zamanlarda biraz rahatsızdı ve tedavi görüyordu. Bu dönemde daha çok telefonla görüşüyor, halini hatırını soruyorduk. 26 Kasım 2025 Çarşamba günü vakfın aylık dostluk buluşmasında tekrar bir araya geldik. Çay içip sohbet ettik, çiğ köfte yedik. Yemek sonrası Cevat Özkaya, Asım Öz ile yayın dünyasına ilişkin hatıralarını paylaştığı bir söyleşi yaptı. Cemil Meriç ve Bosna Dayanışma Grubu üzerine anlattıkları dikkat çekiciydi.

Cemil Meriç hakkında konuşurken onun şöyle konuştuğunu anlattı: "Kör oldum, bana en çok lazım olanı kaybettim. Çok okumuştum. Yine de hayatımda önemli bir olay yaşadım. Bir gün Konya'ya giderken yanımda bir genç vardı (Mücadele Birliği Başkanı Necmettin Erişen idi). Onun "Sen bizden değilsin," deyip sarsması ile kendimle yüzleşip İslâm'a yaklaştım ve ondan sonraki ilk eserim olan *Bu Ülke* kitabını yazdım." Cevat, Cemil Meriç'in sağ ve solda en çok okunan bir yazar olduğunu, sol tarafta iken "ya Batılılaşacağız ya batacağız" dediğini ve sonrasında bu görüşünden caydığını anlattı. Daha sonra bu durum kendisine hatırlatılınca Cemil Meriç'in "İyi ki bu fikrimden dönmüşüm." dediğini ilave etti.

Bu söyleşi esnasında Cemil Meriç'in tren seyahatinde karşılaştığı söz konusu bu gencin kim olduğu ve bu anlatımın nerede geçtiği gündeme gelmiş ve Cevat da bunu bilmiyorum, demişti. Bunun üzerine ben de ertesi gün daha önce okuduğum söz konusu bu anlatımı kitaptan bulup ona gönderdim: "Sa. Cevat kardeş. Nasılsın? İyi misin? Hayırlı cumalar diliyorum. Selam ve dua ile. Cemil Meriç'in söz konusu yazısı şöyle idi: 'Konya yolculuklarımda (1966-67) ilk defa başkası ile temas ettim. Başkası, yani kendi insanım. Kaderin karşıma çıkardığı genç üniversiteli 'Sen bizden değilsin,' dedi. Sen bizden değilsin. Evet, ben onlardan değilim. Ama onlar kimdi? Uçurumun kenarında uyanıyordum. Demek boşuna çile çekmiş, boşuna yorulmuştum. Bu hüküm hakikatin ta kendisiydi." (*Bu Ülke*, s. 53). Cevat da cevaben şöyle bir mesaj gönderdi: "Eyvallah teşekkür ediyorum. Selam ve muhabbetle."

Hastalığı zamanla ağırlaştı ve hastaneye yatmak zorunda kaldı. Onu rahatsız etmemek için artık doğrudan aramıyor, oğlu Taha Osman'ı arıyor ve ondan haber alıyorduk. En son aradığımda oğlunun, biraz iyi olduğunu, şakalaştığını ve televizyon izlediğini söylemesi bizi sevindirmişti. Ancak akabinde hastalığı hızla ilerledi ve yoğun bakıma alındı.

Son ziyaretimde o yoğun bakımdaydı. Oğlu Taha Osman, kardeşi Ekrem ve eniştesi Abdullah Yıldız ile hüzün içinde bekledik. Ardından o acı haber geldi: Cevat Özkaya kardeşimiz Rahmeti Rahman'a kavuşmuştu.

Güle güle Cevat'ım, güzel arkadaşım, mübarek yoldaşım.

Senden geriye yalnızca hatıralar değil; dostluk, vefa, fikir, mücadele ve nezaketle örülmüş bir hayat kaldı. Biz senin mücadelenin, iyi bir Müslüman oluşunun ve insanlara duyduğun samimi sevginin şahidiyiz. Birlikte kurduğumuz hayallerin, gerçekleştirmeye çalıştığımız düşüncelerin ve yarım kalan çabaların sorumluluğu da bizimle yaşamaya devam edecek

Yolun açık olsun güzel insan, seni seviyoruz. Bahtın açık, mekânın cennet olsun. Peygamberimiz'e komşu olasın.